

Yayın Geliş Tarihi: 04.10.2024
Yayına Kabul Tarihi: 10.12.2024
Online Yayın Tarihi: 15.03.2025
<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1464728>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 27, Sayı: 1, Yıl: 2025, Sayfa: 15-28
E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

MALİ YERELLEŞMENİN HÜKÜMET ETKİNLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: OECD ÜLKELERİNDEN KANITLAR

Yasin KARADENİZ*

Öz¹

Bu çalışma, 32 OECD ülkesinde 2003-2021 dönemi için mali yerelleşmenin hükümet etkinliği üzerindeki etkinliğini araştırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışma, yolsuzluğun kontrolü, politik istikrar ve hukukun üstünlüğü göstergelerinin mali yerelleşme ile etkileşiminin hükümet etkinliği üzerindeki etkisini de ele almaktadır. Arellano-Bover/Blundell-Bond (1998)'un İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Metodu ile yapılan analiz sonuçları, mali yerelleşme ile hükümet etkinliği arasında pozitif bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Ek olarak, mali yerelleşmenin artışıyla birlikte yolsuzluğun kontrolü, politik istikrar ve hukukun üstünlüğündeki iyileşmelerin de hükümet etkinliği üzerinde güçlü ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mali Yerelleşme, Hükümet Etkinliği, Yolsuzluğun Kontrolü, Politik İstikrar, Hukukun Üstünlüğü.

JEL Sınıflandırması: C23, C26, H50, H77

THE EFFECT OF FISCAL DECENTRALIZATION ON GOVERNMENT EFFECTIVENESS: EVIDENCE FROM OECD COUNTRIES

Abstract

This paper aims to investigate the effect of fiscal decentralization on government efficiency for the period 2003-2021 in 32 OECD countries. In addition, the paper investigates the effect of the interaction of political stability, control of corruption and rule of law indicators with fiscal decentralization on government efficiency. The results obtained using Arellano-Bover/Blundell-Bond (1998)'s Two-Stage System Generalized Moments Method indicate the existence of a positive relationship between fiscal

---

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Karadeniz, Y. (2025). Mali yerelleşmenin hükümet etkinliği üzerindeki etkisi: OECD ülkelerinden kanıtlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27 (1), 15-28.

*Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Gümüşhacıköy Hasan Duman MYO, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü Maliye Programı, ORCID ID: 0000-0003-3087-3729, yasin.karadeniz@amasya.edu.tr

¹Bu makale etik kurul onayı gerektirmemektedir.

decentralization and government efficiency. In addition, improvements in the control of corruption, political stability and the rule of law, along with the increase in fiscal decentralization, also have a strong and positive effect on government efficiency.

Keywords: *Fiscal Decentralization, Government Effectiveness, Control of Corruption, Political Stability, Rule of Law.*

JEL Classification: C23, C26, H50, H77

GİRİŞ

Yerel ve ortak nitelikteki mal ve hizmetlerin etkin ve verimli sunumu açısından mali yerelleşme, literatürde üzerinde durulan önemli konulardan biridir. Mali açıdan yerelleşme genellikle yerel yönetim birimlerinin harcamaları ile onların finanse edilmesi açısından, yerel yönetim birimlerinin gelir ve borçlanma konularında daha fazla yetkiye sahip olması anlamına gelmektedir. Uygulamada yerel yönetimlerin mali açıdan özerkliği farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Finlandiya ve İsveç gibi ülkelerde yerel yönetimler harcama, gelir ve borçlanma açısından tam anlamıyla özerkliğe sahipken; Güney Kore, İspanya, Portekiz, Türkiye ve İrlanda gibi ülkelerde belirli sınırlar dâhilinde takdir yetkisine sahip olabilirler. Bu sınırlar genel olarak Güney Kore, Portekiz ve İspanya'da olduğu gibi harcamaların artışına ilişkin limitler, kendilerine tahsis edilen vergilerin matrah ve oranları üzerindeki limitler ile borçlanmada üst yönetim biriminin onayının gerekliliği şeklinde olabilmektedir. Buna karşılık Türkiye ve İrlanda gibi ülkelerde borçlanma üst yönetimin onayına bağlıyken vergilerin matrah ve oranlarıyla ilgili yerel yönetimlerin takdir yetkisi bulunmamakta; harcamalarda ise bazı kısıtlamalar söz konusu olmaktadır (Blöchliger & Campos, 2011; Vammalle & Bambalaite, 2021).

Yerel yönetimlerin özerklik dereceleri harcama, gelir ve borçlanma hususlarında farklılaşabilmektedir. Bazı ülkelerde yerel yönetim birimleri, harcama konusunda daha yüksek bir özerkliğe sahipken; bazı ülkelerde borçlanma ya da gelir konusunda daha özerk bir yapıya sahip olabilmektedir. Söz gelimi Kanada ve Belçika'da yerel yönetim birimleri, harcama konusunda yüksek bir yerel özerklik düzeyine sahipken; borçlanma ve gelir konusunda nispeten daha düşük bir özerkliğe sahiptir. Diğer yandan Avusturya ve Danimarka'da yerel yönetim birimleri harcama ve gelir konusunda daha özerk bir yapıdayken; borçlanma konusunda özerklik düzeyi daha düşüktür (OECD, 2023; Ladner vd., 2021).

Mali yerelleşmeden beklenen faydanın esasen, yerel ihtiyaçların gerçekçi bir şekilde belirlenmesi ve hizmetin verimli bir şekilde sunulmasıdır. Bu kapsamda mali yerelleşme derecesi ile hizmetlerin etkin ve verimli sunumu arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yönelik ampirik çalışmalar yapılmaktadır (Sow & Razafimahefa, 2015; Treisman, 2002; Adam vd., 2008). Hizmetlerin sunumunda etkinlik ve verimliliği gösteren genel kabul görmüş bir gösterge olmasa da buna ilişkin yapılan belli başlı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların çoğunlukla farklı dönemlere

ilişkin olduğu ve belirli bir ülkedeki yerel yönetim birimleri özelinde yapıldığı söylenebilir (Balaguer-Coll vd., 2010; Ballesteros vd., 2013; Bischoff vd., 2013; Liu vd., 2019; Otoo & Danquah, 2021). Ancak bu çalışma Dünya Bankası tarafından yayımlanan genel anlamda hükümet etkinliğini gösteren endeksi kullanmakta ve geniş bir ülke grubu üzerinden bir analiz ortaya koymaktadır. Ayrıca bu çalışma daha sağlam sonuçlar elde edebilmek adına, hükümet etkinliği üzerinde etkili olabileceği düşünülen politik istikrar, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolü gibi değişkenleri de dikkate almaktadır. Diğer yandan bu çalışma, bu değişkenlerin mali yerelleşme göstergesi ile etkileşiminin hükümet etkinliği üzerine etkisini de ortaya koymaktadır.

OECD ülkelerini kapsayan bu çalışmada öncelikle mali yerelleşme kavramına değinilerek, verileri ulaşılabılır olan ülkelerin mali yerelleşme düzeyleri gösterilmektedir. Daha sonra ise harcamalar açısından, mali yerelleşmenin hükümet etkinliği üzerindeki etkisi dinamik panel veri analizi ile araştırılmaktadır. Analizde, hükümet etkinliği üzerindeki etkiyi ölçmede daha kullanışlı olacağı değerlendirilmesi nedeniyle mali yerelleşme ölçütü harcamalar açısından ele alınmaktadır. Şöyle ki, hükümet etkinliği topluma sunulan kamu hizmetlerinin kalitesiyle ilgilidir ve bu çalışma, hizmetlerin sunumunda yerel yönetimlerin payındaki artışın hizmet kalitesine etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte veri kısıtı nedeniyle örnekleme bazı ülkeler kapsam dışında bırakılmakta ve çalışmanın zaman boyutu da 2003 yılından başlamaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise, 32 ülke ve 19 yıldan oluşan panelden elde edilen analiz bulguları değerlendirilmektedir.

MALİ YERELLEŞME KAVRAMI, OECD ÜLKELERİNDE MALİ YERELLEŞME VE HÜKÜMET ETKİNLİĞİ DÜZEYİ

Yerel özerklik, geleneksel olarak yerel yönetimlerin daha yüksek düzeydeki yönetimlerin kontrolünden bağımsız hareket etmek için sahip olduğu takdir yetkisi olarak tanımlanır (Tanzi, 1996; Martinez-Vazquez, 2003; Boadway & Shah, 2009; Faguet, 2014). Ancak Wolman & Goldsmith (1990, s. 3) yerel özerkliği, yerel yönetimlerin vatandaşlarının refahları üzerinde bağımsız bir etkiye sahip olma yeteneği olarak tanımlar.

Yerel özerklik veya yerelleşmenin siyasi, idari, mali ve ekonomik yerelleşme şeklinde farklı türleri bulunmaktadır. Siyasi yerelleşme, kamusal karar alma süreçlerinde vatandaşların ve onların temsilcilerinin daha fazla etkili olması ile ilgiliyken; idari yerelleşme, kamusal hizmetlerin sağlanmasında yetki ve sorumluluğun farklı idari birimler arasında paylaşılması anlamına gelmektedir. Ekonomik yerelleşme de genel olarak; özelleştirme ve deregülasyonla birlikte bazı devlet işlevlerinde sorumluluğun kamudan özel sektöre kaydırılmasını ifade etmektedir. Mali yerelleşme kavramı ise, yerel yönetimlerin, sunduğu hizmetleri

finanse etmek için yeterli gelire sahip olması ile onların harcama ve borçlanma kararlarında daha fazla yetkili olmasını ifade etmektedir (Rondinelli, 2002, ss. 2-4).

Mali yerelleşmenin temel ekonomik gerekçesi, ekonomik etkinliğin artırılmasıdır. Buna göre yerel olarak belirlenerek istek ve koşullara göre farklılaşan yerel çıktılar, merkezi olarak belirlenenden daha yüksek bir refah düzeyine yol açar (Oates, 1993, s. 240). Mali yerelleşmenin ekonomik etkinlikten başka birtakım faydalarından da bahsedilebilir. İlk olarak bireylerin, düşük vergi düzeyleri ve farklı işlevlerdeki bir harcama bileşimi gibi istediklerinden daha fazlasını elde etmeleri onların refahlarını artırır. İkinci olarak taleplerini tam olarak karşılayan bireyler, vergi ödeme hususunda daha istekli olacaklardır. Son olarak yerel seçmenlerin, kendilerine sunulan hizmetlerle ödedikleri bedel arasındaki bağlantının güçlenmesi nedeniyle sunulan hizmetin miktar ve kalitesi açısından yöneticileri sorumlu tutma eğilimleri artar. Bu da kusurlu yöneticilerin daha etkin hizmet sunumu gerçekleştirebilecek yöneticilerle değiştirilmesine yol açar (Bahl, 1999, ss. 60-61).

Ayrıca Brennan & Buchanan (2000), siyasi otoriteyi merkeziyetçilikten uzaklaştırmaya yönelik bir anayasal kararın, açık mali sınırların yerini alma ihtimaline dikkat çeker. Buna göre diğer şartlar sabitken; vergi ve harcamaların yerelleşmesi, hükümetin ekonomiye müdahalesini kısıtlayabilir (Brennan & Buchanan, 2000, ss. 203-216). Bu bağlamda Marlow (1988), kamu büyüklüğü ve mali yerelleşme arasındaki negatif ilişkiyi, ABD ekonomisi için 1946-85 dönemi için ampirik olarak ortaya koymaktadır. O, kamu sektöründe rekabete yol açan yerelleşmenin nispeten daha düşük vergi yüklerine yol açabileceği, emisyonla finansman ve açık bütçe politikası açısından yerel otoritelerin daha fazla bağlayıcı kısıtlamalara muhatap olacağına vurgulamaktadır (Marlow, 1988, ss. 260-261).

Mali yerelleşmenin faydalarına karşılık olumsuz etkilerine yönelik öne sürülen argümanlardan biri, ekonomik istikrarsızlıklara karşı merkezi yönetimin daha etkin olduğudur. Bu nedenle yönetimin alt düzeylerinde mali özerkliğin artması, koordinasyon ihtiyacını artıracak ve etkin bir maliye politikası uygulanmasını güçleştirebilecektir (CDLR, 2000, s. 13). Bundan başka her bir yerel yönetim biriminin vergi kapasitesi farklı olduğundan, düşük vergi kapasitesine sahip birimlerin gelirlerini artırmakta zorlanabileceği ifade edilir. Bu durum da kamu hizmetlerinin asgari miktar ve kalitede dahi sunulmasını güçleştirebilir. Neticede mali kapasite farklılığı yerel idareler arasındaki hizmet kalitesinin farklılaşmasına neden olabilir. Ayrıca yerel idareler, yükümlülerin diğer idarelerdeki yatırımları dolayısıyla elde ettikleri faydaları tespit etmekte zorlanabilir. Yine bu durum da yerel idarenin vergilendirme yetkisinin etkin bir şekilde kullanımını sınırlayabilir (Tosuner, 1995, s. 262). Vergilendirme yetkisinin kullanımının kısıtlanmasına yönelik bir başka husus da yükümlülerin yer değiştirerek kaçınabilmeleri dolayısıyla yerel idarelerin yeni vergi koyma veya vergi oranlarını artırmada tereddüt edebileceğidir (Hyman, 1973, ss. 279-280).

Mali yerleşmeye kavramına ilişkin verilen genel bilgilerden sonra bu çalışmanın kapsamındaki OECD ülkelerinin mali yerleşme derecelerini çeşitli göstergeler yardımıyla ortaya koymak yararlı olacaktır. Bu kapsamda ülkelerin yerleşme dereceleri harcama, gelir ve borçlanma açısından değerlendirilecektir.

Tablo 1’de OECD ülkelerinde harcama yönünden mali yerleşme düzeyine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Öncelikle yerel harcamaların toplam içerisindeki payına bakıldığında; bu payın en yüksek olduğu ülkeler olarak %66.4 ile Kanada ve %62.3 ile Danimarka öne çıkmaktadır. Bununla birlikte İsviçre, İsveç, İspanya, Belçika, Avustralya ve ABD’de de söz konusu payın %40’ın üzerinde ve nispeten yüksek olduğu söylenebilir. Buna karşılık Kosta Rika, Yunanistan ve Lüksemburg’da ise yerel harcamaların toplam harcamalar içerisindeki payının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 1: OECD Ülkelerinde Yerel Yönetimlerin Harcama Özerkliği

2003-2021 Dönemi Ortalama Yerel Harcamaların Toplam Harcamalar İçindeki Payı (%)				Harcama Özerkliği Endeksi (2019)			
Ülke	Oran	Ülke	Oran	Ülke	Bileşik Endeks	Ülke	Bileşik Endeks
Avustralya	44.6	İsrail	11.9	Avustralya	0.850	İsrail	0.232
Avusturya	30.8	İtalya	29.5	Avusturya	0.770	İtalya	0.635
Belçika	40.5	Letonya	38.9	Belçika	0.864	Letonya	0.624
Kanada	66.4	Litvanya	23.9	Kanada	0.995	Litvanya	0.318
Kosta Rika	4.1	Lüksemburg	10.9	Çek Cumhuriyeti	0.575	Lüksemburg	0.314
Çek Cumhuriyeti	27.9	Meksika	40.3	Danimarka	0.692	Meksika	0.564
Danimarka	62.3	Hollanda	31.4	Estonya	0.562	Hollanda	0.553
Estonya	25.3	Norveç	32.5	Finlandiya	0.782	Norveç	0.653
Finlandiya	39.4	Polonya	30.9	Fransa	0.495	Polonya	0.587
Fransa	19.7	Slovenya	18.5	Almanya	0.715	Slovenya	0.198
Almanya	39.3	İspanya	45.5	Yunanistan	0.198	İspanya	0.753
Yunanistan	6.7	İsviçre	56.5	İzlanda	0.198	İsviçre	0.966
İzlanda	27.4	İngiltere	25.4	İrlanda	0.239	İngiltere	0.907
İrlanda	13.8	Portekiz	13.5	Ortalama			0.59
Macaristan	18.9	Slovakya	16.5				
İsveç	47.1	ABD	48.2				
Ortalama			30.9				

Kaynak: OECD (2023). Fiscal Decentralisation Database, <https://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2023);

Tablo 1’deki harcama özerkliği endeksi, belirtilen ülkelerde ilgili idari birimler üzerinden yapılan anket neticesinde; yerel idarelerin eğitim, yaşlı bakımı, ulaşım hizmetleri, sosyal barınma ve sağlık hizmetleri konularında harcama yetkinlikleri puanlanarak oluşturulmaktadır. Burada tam yetkinlik için 1 ve

yetkinliğin olmaması durumunda 0 değeri verilmektedir (Kantorowicz & van Grieken, 2019, ss. 13-14).

Harcama özerkliği endeksinin Kanada, İsviçre, İngiltere, Belçika ve Avustralya'da oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bunlarla birlikte Avusturya, İspanya ve Almanya'da da endeks, nispeten yüksek değer almaktadır. Buna karşılık Yunanistan, İzlanda, İrlanda ve İsrail'de ise harcama özerkliğinin nispeten düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 2: OECD Ülkelerinde Yerel Yönetimlerin Gelir ve Borçlanma Özerkliği (2015-2020 Ortalama)

Gelir Özerkliği				Borçlanma Özerkliği			
Ülke	Skor	Ülke	Skor	Ülke	Skor	Ülke	Skor
Avustralya	2.00	İsrail	1.00	Avustralya	1.44	İsrail	1.00
Avusturya	3.00	İtalya	2.00	Avusturya	1.88	İtalya	1.00
Belçika	2.00	Letonya	1.00	Belçika	2.00	Letonya	1.00
Kanada	2.00	Litvanya	1.00	Kanada	1.51	Litvanya	2.00
Çek Cumhuriyeti	1.00	Meksika	0.93	Çek Cumhuriyeti	3.00	Meksika	0.93
Danimarka	3.00	Hollanda	2.00	Danimarka	1.00	Hollanda	2.00
Estonya	1.00	Norveç	1.00	Estonya	2.00	Norveç	2.00
Finlandiya	3.00	Polonya	2.00	Finlandiya	3.00	Polonya	2.00
Fransa	2.00	Slovenya	1.00	Fransa	2.00	Slovenya	1.00
Almanya	4.00	İspanya	2.00	Almanya	1.00	İspanya	2.00
Yunanistan	1.00	İsviçre	4.00	Yunanistan	2.00	İsviçre	2.52
İzlanda	3.00	İngiltere	2.00	İzlanda	2.00	İngiltere	2.00
İrlanda	2.00	Portekiz	2.00	İrlanda	1.00	Portekiz	2.00
Macaristan	1.00	Slovakya	1.50	Macaristan	1.00	Slovakya	2.00
İsveç	3.00	ABD	2.16	İsveç	3.00	ABD	2.00
Lüksemburg	2.00	Ortalama	1.95	Lüksemburg	2.00	Ortalama	1.78

Kaynak: Ladner, A., Keuffer, N. ve Bastianen, A. (2021). Local Autonomy Index in the EU, Council of Europe and OECD countries (1990-2020). Release 2.0. Brussels: European Commission.

Tablo 2'de gelir ve borçlanma yönünden yerelleşmenin düzeyine ilişkin endekslere yer verilmektedir. Yerel yönetimlerin gelir açısından özerkliğini gösteren skor 0 ile 4 arasında değer almaktadır. Yerel yönetimin herhangi bir verginin matrahı ve oranı üzerinde belirleme yetkisinin olmaması 0; küçük vergileri veya onların oranını belirleyebilmesi ise 1 ile ifade edilir. Daha büyük bir vergiye ilişkin oranlar üzerinde belirli sınırlar içinde belirleme yetkisi 2 ve çok az kısıtlama veya kısıtlama olmaksızın oranı belirlemesi ise 3 ile ifade edilir. Yerel

yönetimin birden fazla büyük verginin matrahını ve oranını belirleme yetkisine sahip olması durumunda ise 4 değeri verilir (Ladner vd., 2021, s. 34). Tablodan görüleceği üzere; Almanya, İsviçre, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, İzlanda ve İsveç'te geir yönünden yerelleşme düzeyi oldukça yüksektir. Buna karşılık Çek Cumhuriyeti, Estonya, Yunanistan, Macaristan, Slovenya, Norveç, İsrail, Letonya ve Litvanya'da ise endeks değeri 1'dir. Meksika'da ise bu değer 1'in altına düşmektedir.

Diğer yandan borçlanma özerkliği göstergesi ise 0 ile 3 arasında değer alır. Burada yerel yönetimlerin borçlanamayacağı 0 ile; belirli kısıtlamalar içerisinde ve üst yönetimin izni ile borçlanabilmesi 1 ile ifade edilir. Yerel yönetimler üst yönetim biriminden izin almadan fakat belirli sınırlar içerisinde borçlanabilmesi 2; onların hiçbir kısıtlamaya tabi olmadan borçlanabilmesi durumu ise 3 ile ifade edilir (Ladner vd., 2021, s. 43).

Tablo 2 incelendiğinde; borçlanma açısından Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, İsveç ve İsviçre'nin yüksek yerelleşme derecesine sahip olduğu görülmektedir. Buna karşılık Danimarka, Almanya, İrlanda, Macaristan, Meksika, İsrail, Letonya, İtalya, Slovenya'da borçlanma açısından yerelleşme düzeyinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Harcama, gelir ve borçlanma yönünden yerelleşme dereceleri ortaya koyulduktan sonra, karşılaştırma yapabilmek amacıyla hükümet etkinliğine ilişkin endeks değerleri Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: OECD Ülkelerinde 2003-2021 Dönemi Ortalama Hükümet Etkinliği Endeksi

Ülke	Oran	Ülke	Oran
Avustralya	1.67	İsrail	1.26
Avusturya	1.65	İtalya	0.46
Belçika	1.52	Letonya	0.78
Kanada	1.78	Litvanya	0.86
Kosta Rika	0.28	Lüksemburg	1.71
Çek Cumhuriyeti	0.96	Meksika	0.05
Danimarka	2.03	Hollanda	1.83
Estonya	1.08	Norveç	1.88
Finlandiya	2.08	Polonya	0.54
Fransa	1.47	Slovenya	1.03
Almanya	1.54	İspanya	1.1
Yunanistan	0.45	İsviçre	1.97
İzlanda	1.64	İngiltere	1.58
İrlanda	1.47	Portekiz	1.07

Macaristan	0.65	Slovakya	0.74
İsveç	1.84	ABD	1.52

Kaynak: World Bank (2023). Worldwide Governance Indicators, <https://databank.worldbank.org/source/worldwide-governance-indicators#>, (Erişim Tarihi: 08.01.2023).

Tabloda yer alan hükümet etkinliği endeksi, kamu hizmetlerinin kalitesine, siyasi baskılardan bağımsızlığına ve bu hizmetlere ilişkin politika oluşturma ve uygulamanın kalitesine ilişkin algıyı ölçer. Endeks, -2.5 ila 2.5 arasında değerler alır. Daha büyük değerler daha yüksek hükümet etkinliğini ifade eder.

Tablo 3'teki verilere göre; hükümet etkinliğinin en yüksek olduğu ülkeler olarak Finlandiya, Danimarka, İsviçre, İsveç, Hollanda, Norveç ve Kanada dikkat çekmektedir. Buna karşılık Kosta Rika, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Meksika ve Polonya'da hükümet etkinliğinin nispeten düşük olduğu görülmektedir.

Harcama, gelir ve borçlanma ölçütlerinin tümü açısından değerlendirildiğinde; mali yerelleşmenin nispeten yüksek olduğu Finlandiya, Danimarka, İsviçre ve İsveç'te hükümet etkinliğinin de nispeten yüksek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mali yerelleşme düzeyinin daha düşük olduğu Kosta Rika, Yunanistan, Macaristan ve Meksika'da ise hükümet etkinliğinin de nispeten düşük olduğu söylenebilir.

LİTERATÜR ÖZETİ

Konuyla ilgili erişilebilir ampirik literatür incelendiğinde; çalışmaların nispeten az olduğu söylenebilir. Bu konuda birden fazla ülke için yapılan önemli bir çalışma Treisman (2002) tarafından yapılan ve 166 ülkeyi kapsayan çalışmadır. Bu çalışmada yazar, hükümet etkinliğinin ölçütü olarak yolsuzluk, eğitim ve sağlık hizmetlerine ilişkin göstergeleri kullanmaktadır. Çalışmada elde edilen sonuçlar, yerelleşmenin etkinliği artırmada önemli bir faktör olmadığını göstermektedir. Ülke grubuna yönelik bir çalışma da Adam vd. (2008) tarafından yapılan ve 1970-2000 dönemi için 21 OECD ülkesini kapsayan çalışmadır. Çalışmanın ampirik bulguları mali yerelleşmeyle birlikte kamu sektörü verimliliğinin arttığını ortaya koymaktadır. Birden fazla ülkeye yönelik güncel bir çalışma da Sow & Razafimahefa (2015) tarafından yapılan çalışmadır. Hükümet etkinliğini eğitim ve sağlık hizmetleri açısından ele alan bu çalışma, 1990-2012 dönemi için çeşitli gelişmişlik düzeyindeki 64 ülkeyi kapsamaktadır. Yapılan panel veri analizinin sonuçları; mali yerelleşmenin hükümet etkinliği üzerinde olumlu etkisini ortaya koymaktadır.

Bischoff vd. (2013), Almanya'nın Saksonya-Anhalt eyaletindeki yerel yönetimler üzerine yaptıkları analizde, dikey hibelerle verimlilik arasındaki pozitif ilişkiyi ortaya koyarlar. Diğer yandan Liu vd. (2019) Çin'de mali yerelleşme ile

sosyal refah arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, mali yerelleşme ile sosyal refah arasında ters-U şeklinde bir ilişki olduğunu gösterirler.

Bir ülke özelinde güncel bir çalışma Otoo & Danquah (2021) tarafından yapılan çalışmadır. Gana için yapılan tobit regresyon analizi sonucunda, mali yerelleşmenin yerel kamusal mal ve hizmetlerin verimliliği üzerinde olumlu etkisi ortaya koyulmaktadır. Benzer bir sonucu farklı bir ülke için ortaya koyan bir çalışma da Balaguer-Coll vd. (2010) tarafından yapılan çalışmadır. 1995-2000 dönemi için İspanya'daki yerel yönetimleri kapsayan çalışmada, artan mali yerelleşmenin kaynakların verimliliği üzerinde olumlu etkisi gösterilmektedir. Bunun tersi bir sonuca Ballesteros vd. (2013) tarafından yapılan çalışmada rastlanmaktadır. Yazarlar, 1999-2007 dönemi için 129 İspanyol belediyesi üzerine yapılan analiz sonucunda, yerelleşmenin yerel yönetim verimliliği üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koyarlar.

VERİ SETİ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, 32 OECD ülkesine ilişkin 2003-2021 dönemine ait yıllık veriler kullanılmaktadır. Çalışmada kullanılan hükümet etkinliği (*effic*), yolsuzluğun kontrolü (*crrpt*), politik istikrar (*stblty*) ve hukukun üstünlüğü (*law*) değişkenleri için World Bank (2023) veri tabanından yararlanılmaktadır. Modeldeki bağımlı değişkenin niteliği gereği daha uygun olacağı değerlendirildiğinden mali yerelleşmeyi temsilen kullanılan yerel yönetim harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı için OECD (2023) veri tabanı kullanılmaktadır. Çalışmada kurulan model, mali yerelleşmenin hükümet etkinliği üzerindeki etkisini daha iyi kavrayabilmek amacıyla hükümet etkinliği üzerinde etkili olduğu düşünülen; yolsuzluğun kontrolü, politik istikrar ve hukukun üstünlüğü endekslerini de içermektedir (Rayp & Van de Sijpe, 2007, s. 369).

$$Model : \text{effic} = f(\text{fd}, \text{crrpt}, \text{stblty}, \text{law}) \quad (1)$$

Çalışmada, bağımlı değişkenin gecikmeli değerinin de açıklayıcı değişken olarak modele dahil edildiği dinamik panel veri yöntemi kullanılmaktadır. Bağımlı değişkenin gecikmeli değerinin kendisi üzerinde etkili olduğu durumlarda bu yöntem, kurulan modelin açıklayıcı gücünü artırabilmektedir. Bir gecikmeli otoregresif model şu şekilde ifade edilebilmektedir (Tatoğlu, 2020, s. 115):

$$Y_{it} = \delta Y_{it-1} + \beta X'_{it} + \mu_i + u_{it} \quad (2)$$

Bu şekilde kurulan modellerde ise içsellik problemi ile karşılaşılabilmekte; tahminciler tutarsız ve sapmalı olabilmektedir. Bu içsellik problemi ise araç değişken kullanımı ile aşılabilmektedir. Ancak bu araç değişkenlerin de geçerli olması gerekmektedir. Bunun için ise Sargan testi ve heteroskedasite varlığı durumunda ise Hansen testi ile sınanabilmektedir. Ayrıca modelde ikinci dereceden otokorelasyon da olmamalıdır. Bununla birlikte modelde birim etkinin varlığı durumunda, birim etki ile bağımsız değişkenlerin korelasyonlu olmasına izin veren

yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Arellano-Bover/Blundell-Bond İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Methodu bu problemi de ortogonal sapmalar yöntemi ile özellikle küçük zaman periyodu (T) olduğu durumlarda da etkin bir şekilde çözebilmektedir (Tatoğlu, 2020, ss. 138-151).

AMPİRİK BULGULAR

Değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistiklere Tablo 4'te yer verilmektedir. Tablodan görüleceği üzere; ilgili dönemde mali yerelleşme değişkeninin (fd) ortalama değeri, yaklaşık %30'dur. Diğer yandan politik istikrar endeksinin ortalama olarak diğer endekslere göre daha düşük değer aldığı görülmektedir.

Tablo 4: Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma	En Küçük Değer	En Büyük Değer
effic	608	1.265312	0.5674316	-0.312162	2.346357
fd	608	0.305524	0.156702	0.029306	0.691051
corrpt	608	1.224211	0.7853848	-1.001629	2.459118
stblty	608	0.718767	0.5650693	-1.625211	1.687017
law	608	1.254469	0.613987	-0.799713	2.124782

Mali yerelleşmenin hükümet etkinliği üzerindeki etkisine ilişkin dinamik regresyon tahminleri Tablo 5'te gösterilmektedir. Öncelikle Wald testi istatistiği olasılık değeri, tüm modeller için (0.000) olmak üzere, istatistiksel olarak modellerin anlamlılığına işaret etmektedir. Ayrıca modellerde ikinci mertebeden otokorelasyon [AR(2)] da bulunmamaktadır. Hansen test istatistiği olasılık değerleri ise, tüm modellerde değişkenlerin dışsal ve geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Dinamik Panel Regresyon Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
effic (-1)	0.699 (0.000)	0.581 (0.000)	0.548 (0.000)	0.731 (0.000)	0.650 (0.000)	0.590 (0.000)	0.713 (0.000)
fd	0.988 (0.008)	0.479 (0.006)	0.486 (0.005)	0.177 (0.051)	0.708 (0.025)	0.977 (0.045)	0.399 (0.054)
corrpt		0.285 (0.003)	0.303 (0.003)	0.021 (0.409)			
stblty			0.025 (0.627)	-0.005 (0.898)			

law				0.198 (0.017)			
fd x crrpt					0.326 (0.029)		
fd x stblty						0.555 (0.080)	
fd x law							0.422 (0.010)
AR (1)	(0.000)	(0.001)	(0.001)	(0.000)	(0.000)	(0.001)	(0.001)
AR (2)	(0.251)	(0.337)	(0.374)	(0.254)	(0.256)	(0.353)	(0.251)
Hansen İst.	(0.634)	(0.449)	(0.367)	(0.436)	(0.580)	(0.324)	(0.342)
Araç Değişken	11	12	13	13	12	14	9
Wald Chi2	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)
Gözlem	576	576	576	576	576	576	576

Not: Parantez içindeki değerler, olasılık değerleridir.

Tablo 5’de yer alan sonuçlara göre, hükümet etkinliğinin gecikmeli değeri, kurulan tüm modeller için istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif işaretlidir. Mali yerelleşmeye ilişkin katsayı da tüm modeller için istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre, mali yerelleşmedeki bir artışa karşılık hükümet etkinliğinde de bir artış meydana gelmektedir. Bu sonuç, kontrol değişkenleri ile kurulan tüm modeller için de geçerlidir. Diğer taraftan yolsuzluğun kontrolündeki bir iyileşmeye karşılık da hükümet etkinliğinde bir artış (Model 4 hariç) meydana gelmektedir. Tek başına politik istikrar ile hükümet etkinliği arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Hukukun üstünlüğü endeksinde meydana gelen bir artışa karşılık hükümet etkinliğinde de bir artış olmaktadır. Diğer taraftan sütun 5, 6 ve 7’de kurulan modellere göre; mali yerelleşme ile birlikte politik istikrar, yolsuzluğun kontrolü ve hukukun üstünlüğünün birlikte artması sonucunda, hükümet etkinliğinde de istatistiksel olarak anlamlı ve katsayılar açısından da nispeten güçlü bir artış meydana gelmektedir.

SONUÇ

Teorik olarak genellikle yerel yönetim birimlerinin yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçları etkin ve verimli bir şekilde karşılamak için faaliyetleriyle ilgili karar alma ve uygulama konusunda geniş takdir yetkisine sahip olması gerektiği savunulur. Buna göre ihtiyaçların belirlenmesi ve sunumunun yerel düzeyde gerçekleştirilmesi nedeniyle sunulacak hizmet, gereklilik ve öncelik açısından daha iyi değerlendirilecektir. Bununla birlikte topluma sunulan hizmetler için yapılan harcamalar ile bu harcamaların finansmanında yerel yönetimlerin daha geniş yetkilere sahip olması ise verimliliği artıracaktır. Ayrıca yerel yöneticilerin bölge halkına daha yakın olması ve doğrudan ilişkisi nedeniyle sunulan hizmetlerin

kalitesi hususunda daha özenli davranması söz konusu olabilecektir. Sonuçta artan yerelleşme, topluma sunulacak hizmetlerin kalitesini ve halkın tatmin düzeyini artırabilecektir.

Mali yerelleşme ile hükümet etkinliği arasında kurulan bu teorik ilişkinin geçerliliğinin ampirik çalışmalarla sınanması, yerelleşme politikalarının geleceği için yol gösterici olacaktır. Bu amaçla bu çalışmada teorik olarak kurulan bu ilişkinin ampirik olarak test edilmesi amacıyla 2003-2021 dönemi için OECD'ye dahil 32 ülke analiz gerçekleştirilmektedir. Öncelikle mali yerelleşme göstergeleri incelendiğinde, bazı ülkelerde mali yerelleşme düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir. Ancak ülkelerin çoğunluğu için mali yerelleşmenin artırılması konusunda daha fazla çabaya ihtiyaç olduğu söylenebilir.

İki aşamalı sistem GMM yöntemi ile yapılan analiz sonuçları ise mali yerelleşmenin artışı sonucunda hükümet etkinliğinin de arttığını göstermektedir. Ayrıca bu sonuç, yolsuzluğun kontrolü, politik istikrar ve hukukun üstünlüğü gibi yönetim göstergelerinin kullanılması durumunda da geçerlidir. Açıklayıcı değişkenlerin farklı kombinasyonları ile kurulan tüm modellerde, mali yerelleşme ile hükümet etkinliği arasındaki pozitif ilişki desteklenmektedir. Ayrıca analizden elde edilen bulgular genel olarak, mali yerelleşme ile birlikte yolsuzluğun kontrolü, politik istikrar ve hukukun üstünlüğünün de hükümet etkinliğinin artmasında önemli parametreler olduğunu ortaya koymaktadır.

Yazar katkı oranı ve çıkar çatışması beyanı: Çalışma tek yazarlı olup katkı oranı %100'dür ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Adam, A., Delis, M. D., & Kammas, P. (2008). Fiscal decentralization and public sector efficiency: Evidence from OECD countries. CESifo Working Paper, No. 2364.

Bahl, R. (1999). Fiscal decentralization as development policy. *Public Budgeting & Finance*, 19 (2), 59–75. <https://doi.org/10.1046/j.0275-1100.1999.01163.x>

Balaguer-Coll, M. T., Prior, D., & Tortosa-Ausina, E. (2010). Decentralization and efficiency of local government. *Annals of Regional Science*, 45, 571–601. <https://doi.org/10.1007/s00168-009-0286-7>

Bischoff, I., Bönisch, P., Haug, P., & Illy, A. (2013). Vertical grants and local public efficiency. IWH Discussion Papers, No. 1/2013. Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung Halle (IWH), Halle (Saale).

Blöchliger, H., & Campos, J. M. P. (2011). Tax competition between sub-central governments. *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*, 13.

Boadway, R., & Shah, A. (2009). *Fiscal federalism: Principles and practices of multiorder governance*. Cambridge University Press.

Brennan, G., & Buchanan, J. M. (2000). The power to tax. In *The collected works of James M. Buchanan (Volume 9)*. Indianapolis: Liberty Fund.

CDLR. (2000). Effects on the financial autonomy of local and regional authorities resulting from the limits set at European level on public debt. *Steering Committee on Local and Regional Democracy*. Council of Europe Publishing, 71.

Cuadrado-Ballesteros, B., García-Sánchez, I. M., & Prado-Lorenzo, J. M. (2013). Effect of modes of public services delivery on the efficiency of local governments: A two-stage approach. *Utilities Policy*, 26. <https://doi.org/10.1016/j.jup.2013.04.005>

Faguet, J. P. (2014). Decentralization and governance. *World Development*, 53, 2–13. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2013.01.002>

Hyman, D. N. (1973). *The economics of governmental activity*. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.

Kantorowicz, J., & van Grieken, M. (2019). Spending autonomy of sub-central governments: Conceptualisation and measurement. *15th Annual Meeting of the Network on Fiscal Relations Across Levels of Government*, 2–3 December 2019.

Ladner, A., Keuffer, N., & Bastianen, A. (2021). Local autonomy index in the EU, Council of Europe and OECD countries (1990–2020). Release 2.0. Brussels: European Commission.

Liu, L., Ding, D., & He, J. (2019). The welfare effects of fiscal decentralization: A simple model and evidence from China. *Quality & Quantity*, 53, 417–434. <https://doi.org/10.1007/s11135-018-0761-2>

Marlow, M. L. (1988). Fiscal decentralization and government size. *Public Choice*, 56 (3), 259–269.

Martinez-Vazquez, J. (2003). Fiscal decentralization and economic growth. *World Development*, 9, 1597–1616. [https://doi.org/10.1016/s0305-750x\(03\)00109-8](https://doi.org/10.1016/s0305-750x(03)00109-8)

Oates, W. E. (1993). Fiscal decentralization and economic development. *National Tax Journal*, 46 (2), 237–243. <https://doi.org/10.1086/ntj41789013>

OECD. (2023). *Fiscal decentralisation database*. OECD. <https://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database/> (Accessed: 08 January 2023).

Otoo, I., & Danquah, M. (2021). Fiscal decentralization and efficiency of public services delivery by local governments in Ghana. *African Development Review*, 33 (3), 411–579.

Rayp, G., & Van De Sijpe, N. (2007). Measuring and explaining government efficiency in developing countries. *The Journal of Development Studies*, 43 (2), 360–381. <https://doi.org/10.1080/00220380601125230>

Rondinelli, D. (2002). What is decentralization? In J. Litvack & J. Seddon (Eds.), *Decentralization briefing notes*. World Bank Institute, WBI Working Papers. [http://web.worldbank.org/archive/ website01029/WEB/IMAGES/_ENGL-42.PDF](http://web.worldbank.org/archive/website01029/WEB/IMAGES/_ENGL-42.PDF)

Sow, M., & Razafimahefa, I. F. (2015). Fiscal decentralization and the efficiency of public service delivery. IMF Working Paper, WP/15/59.

Tanzi, V. (1996). Fiscal federalism and decentralization: A review of some efficiency and macroeconomic aspects. In *Annual World Bank Conference on Development Economics 1995* (pp. 295–316). ISBN 0-8213-3280-5.

Tosuner, M. (1995). Mahalli idarelerde vergilendirme yetkisi. *D.E.U. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10 (2), 259–272.

Treisman, D. (2002). *Decentralization and the quality of government*. Unpublished manuscript, Department of Political Science, UCLA.

Wammalle, C., & Bambalaite, I. (2021). Fiscal rules for subnational governments: The devil's in the details. *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*, 35.

Wolman, H., & Goldsmith, M. (1990). Local autonomy as a meaningful analytic concept. *Urban Affairs Quarterly*, 26 (1), 3–27. <https://doi.org/10.1177/004208169002600101>

World Bank. (2023). *Worldwide governance indicators*. World Bank. <https://databank.worldbank.org/source/worldwide-governance-indicators> (Accessed: 08 January 2023).

Tatoğlu, F. Y. (2018). *Panel zaman serileri analizi (Stata uygulamalı)*. İstanbul: Beta.